

Brüssel, 2.10.2025
COM(2025) 579 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE,
mis on esitatud vastavalt liidu tolliseadustiku artiklile 278a ja milles käsitletakse
tolliseadustikuga ette nähtud elektrooniliste süsteemide väljatöötamisel tehtud
edusamme

{SWD(2025) 281 final}

Sisukord

1. Sissejuhatus	2
2. Aruande sisu	3
3. Liidu tolliseadustiku kohaste elektrooniliste süsteemidega seotud ülesanded	4
4. Liidu tolliseadustiku kohaste elektrooniliste süsteemide puhul tehtud edusammude üldine ülevaade 4	
4.1 ENNE 2024. AASTAT LÕPETATUD PROJEKTID	4
4.2 2024. AASTAL KÄIMASOLEVAD JA LÕPETATUD PROJEKTID.....	5
4.3 LIIDU TOLLISEADUSTIKU KOHASTE IT-SÜSTEEMIDE RAKENDAMISEGA SEOTUD VIIVITUSTE RISK.....	13
4.4 LEEVENDUSMEETMED	15
4.5 HETKESEIS LAIENEMISPROTSESSIS OSALEVATES RIIKIDES	17
5. Kokkuvõte ja järeldused.....	17

1. SISSEJUHATUS

See on **2024. aasta eduaruanne liidu tolliseadustiku¹ digitaalse rakendamise kohta** ning kuues aastaruanne, mille komisjon on liidu tolliseadustiku artikli 278a kohaselt elektrooniliste süsteemide väljaarendamise edusammude kohta koostanud². Aruandes kirjeldatakse **2024. aastal saavutatud seis**, sealhulgas ülevaadet **oodatavatest tulevastest edusammudest**.

Liidu tolliseadustik jõustus 1. mail 2016 ning sellega ja sellesse 2019. aastal tehtud muudatusega³ kehtestati digiülemineku ja digitehnoloogia rakendamisega seotud projektide järkjärgulise lõpuleviimise tähtaegadeks 2020., 2022. ja 2025. aasta. Tolliformaalsuste täitmiseks võib olemasolevaid elektroonilisi ja paberipõhiseid süsteeme kasutada (nn üleminekumeetmed) seni, kuni liidu tolliseadustiku kohaselt kavandatud uued või uuendatud elektroonilised süsteemid on töövalmis. Sellega seoses tuleb liidu tolliseadustiku tööprogrammi⁴ ja rakendusmäärust elektrooniliste süsteemide tehnilise korra kohta⁵ (edaspidi „IRTA“) tõlgendada koostoimes liidu tolliseadustiku ning selle delegeeritud ja rakendusaktidega.

Liidu tolliseadustiku tööprogramm on õiguslik vahend, millega juhitakse järkjärgulist ja kompleksset kolmemõõtmelist üleminekut täielikult digitaalsele tollikeskkonnale, võttes arvesse süsteemide vastastikust sõltuvust ja tegelikku arendusolukorda. Tööprogrammi abil suunatakse projektide sidusrühmi (liikmesriigid, komisjon, ettevõtjad) projektide ühisele ja teostatavale rakendamisele 31. detsembriks 2025, mis on digiülemineku lõppkuupäev.

Käesolevas aruandes lähtutakse edusammudest aru andmisel liidu tolliseadustiku tööprogrammist, mille komisjon võttis vastu 15. detsembril 2023. Programmi- ja projektijuhtimise aspektid on kindlaks määratud tolli mitmeaastases strateegiakavas.

Paralleelselt liidu tolliseadustiku käimasoleva rakendamisega võttis komisjon 17. mail 2023 vastu ettepaneku tolliliidu põhjaliku reformi kohta, sealhulgas uue liidu tolliseadustiku kohta, mis tähendab ELi tolliraamistiku märkimisväärset ümberkujundamist⁶. Euroopa Parlament ja nõukogu vaatavad seda ettepanekut praegu seadusandliku tavamenetluse korras läbi.

Reform on üles ehitatud kolmele peamisele sambale:

- 1) loodav ELi Tolliamet, mis arendab välja ELi tolliandmekeskuse ja teeb selle üle järelevalvet; tolliandmekeskusest saab uue süsteemi kese, kus praegune detsentraliseeritud ja tollideklaratsioonidel põhinev IT-arhitektuur asendub tsentraliseeritud ja andmepõhise keskkonnaga;

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik, ELT L 269, 10.10.2013, lk 1–101.

² Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule
2019: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52019SC0434>;
2020: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0339>;
2021: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021SC0382>;
2022: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023SC0029>;
2023: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2024:395:FIN>.

³ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. aprilli 2019. aasta määrus (EL) 2019/632, millega muudetakse määrust (EL) nr 952/2013, et pikendada muude meetmete kui liidu tolliseadustikuga ette nähtud elektrooniliste andmetöötlusvahendite kasutamist üleminekuperioodil, ELT L 111, 25.4.2019, lk 54–58.

⁴ Komisjoni 15. detsembri 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/2879, millega kehtestatakse liidu tolliseadustikuga ette nähtud elektrooniliste süsteemide väljaarendamise ja kasutuselevõtmise tööprogramm, ELT L, 2023/2879, 22.12.2023, lk 1–17, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302879.

⁵ Komisjoni 13. märtsi 2025. aasta rakendusmäärus (EL) 2025/512, millega sätestatakse tehniline kord, mille kohaselt töötatakse välja, hooldatakse ja kasutatakse elektroonilisi süsteeme teabe vahetamiseks ja säilitamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 952/2013, ELT L, 2025/512, 20.3.2025, lk 1–45, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/512/oj.

⁶ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik ja luuakse Euroopa Liidu Tolliamet ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 952/2013 (COM/2023/258 final).

- 2) läbipaistvatel protsessidel põhinev uus partnerlus kaubandusettevõtjatega, mis võimaldab nõuetele vastavatel kaubavoogudel toimida ilma ametliku tollisuhtluseta ja leevendab viimasega seotud halduskoormust;
- 3) spetsiaalne e-kaubanduse tollikord, mille kohaselt saavad veebiplatvormidest põhiosalisel selle tagamisel, et veebis otse ELi tarbijatele müüdavad kaubad vastaksid kõigile tollikohustustele.

Liidu tolliseadustiku kohaste elektrooniliste süsteemide õigeaegne väljaarendamine on oluline prioriteet selleks, et liidu tolliseadustikust kauplejatele tulenev kasu realiseeruks. See on tollireformi ja tulevase ELi tolliandmekeskuse väljaarendamise keskne tugipunkt ja lähtekoht, sest vastasel juhul puuduks tollireformiga lubatud märkimisväärsel lihtsustustel kindel alus.

2. ARUANDE SISU

Liidu tolliseadustiku tööprogrammis loetletud projektid võib IRTAs⁷ sätestatud määratluste põhjal jagada kolme liiki süsteemideks:

- i) **üleeuroopalised kesksüsteemid**, mille peab välja töötama või mida peab uuendama komisjon (nende puhul on sageli vaja, et liikmesriigid töötaksid välja riiklikud süsteemid või uuendaksid neid);
- ii) **detsentraliseeritud üleeuroopalised süsteemid**, mille peab välja töötama või mida peab uuendama komisjon, kuid millel on oluline riiklik komponent, mille peavad kasutusele võtma liikmesriigid;
- iii) **riiklikud süsteemid**, mille peavad välja töötama või mida peavad uuendama liikmesriigid ise.

Käesolevas aruandes selgitatakse kõigepealt aruande koostamise meetodit ja kasutatud allikaid (2. jagu) ning käsitletakse seejärel lühidalt liidu tolliseadustiku kohaste elektrooniliste süsteemidega seotud vastutusalasid (3. jagu). Samuti antakse üldine ülevaade eri projektidest ja nende edenemisest ning tuuakse esile ka võimalikud viivitused, kui need on kindlaks tehtud, ning kavandatud leevendusmeetmed (4. jagu). Liidu tolliseadustiku tööprogrammi rakendamise edusammude üldine hinnang on kokku võetud käesoleva aruande lõpposas (5. jagu).

Aruandele on lisatud koos sellega avaldatud **komisjoni talituste töödokument**,⁸ mis sisaldab üksikasjalikku teavet eri projektide kavandamise ja edenemise kohta vastavalt liikmesriikide aruannetele. Seda tööd toetas välistöövõtja.

Aruanne ja komisjoni talituste töödokument on koostatud järgmistest **allikatest** kogutud teabe põhjal.

- 1) Riiklikud projektikavad**, mille liikmesriigid peavad esitama kaks korda aastas (jaanuaris ja juunis).

Iga projekti kohta kogutud teave hõlmab iga liidu tolliseadustiku tööprogrammis sätestatud vaheeesmärgiga seotud konkreetseid kuupäevi, seisu ja edusamme.

- 2) Liikmesriikidele edastatud uuring.**

Teave hõlmas riskihinnangut, viivitusi ja võimalike viivituste põhjusi ning projektidega seoses kavandatud ja/või võetud leevendusmeetmeid. 2023. aastal kasutusele võetud lähenemisviisi jätkates andsid liikmesriigid teavet ka projektide arendamise käigus saadud kogemuste ja võimaliku lisatoetuse vajaduse kohta.

⁷ Komisjoni 13. märtsi 2025. aasta rakendusmäärus (EL) 2025/512, millega sätestatakse tehniline kord, mille kohaselt töötatakse välja, hooldatakse ja kasutatakse elektroonilisi süsteeme teabe vahetamiseks ja säilitamiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) nr 952/2013, ELT L, 2025/512, 20.3.2025, lk 1–45, http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/512/oj.

⁸ Komisjoni talituste töödokument, mis on lisatud Euroopa Parlamendile ja nõukogule esitatud liidu tolliseadustiku artikli 278a kohasele komisjoni aruandele tolliseadustikuga ette nähtud elektrooniliste süsteemide väljatöötamisel tehtud edusammude kohta (SWD(2024) XX final).

3) Kahepoolsed kõrgetasemelised kohtumised liikmesriikide tolliasutuste IT-osakondadega.

Kahepoolsetel kohtumistel saadakse liikmesriikidelt täielik ja täpne ülevaade kõigi liidu tolliseadustiku kohaste projektide seisust, sealhulgas nendega seotud probleemidest, ning otsitakse lahendusi probleemsete olukordade parandamiseks.

4) Üleeuroopaliste koordineerimis- ja järelevalveprogrammide tulemused.

Aruanne sisaldab ka analüüsi, mis põhineb üksikasjalikumal teabel, mille on esitanud komisjoni maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi projektijuhid ja mille on üleeuroopaliste süsteemide jaoks alates 2020. aastast kehtivate koordineerimisprogrammide raames edastanud liikmesriigid.

3. LIIDU TOLLISEADUSTIKU KOHASTE ELEKTROONILISTE SÜSTEEMIDEGA SEOTUD ÜLESANDED

Sõltuvalt süsteemi arhitektuurist (keskne, detsentraliseeritud või riiklik), milles liikmesriigid ja komisjon on iga süsteemi puhul kokku leppinud, on kindlaks määratud arenduse, kasutuselevõtu, käitamise ja hooldusega seotud **ülesannete jaotus**. See on sätestatud IRTAs, milles kirjeldatakse, millistest komponentidest need süsteemid koosnevad ja milline on nende olemus – riiklik (riiklikul tasandil välja töötatud) või ühine (ELi tasandil välja töötatud). Kesk- ja detsentraliseeritud süsteemid on üleeuroopalise arhitektuuriga ja sisaldavad vaikumisi ühiseid komponente, mõnikord kombineerituna riiklike komponentidega, riiklikud süsteemid aga koosnevad ainult riiklikest komponentidest.

Vastavalt IRTA artiklile 103 on **ühiste komponentide** väljatöötamine, katsetamine, kasutusele võtmine ja haldamine komisjoni ülesanne ning liikmesriigid võivad neid katsetada. **Riiklike komponentide** väljatöötamine, katsetamine, kasutusele võtmine ja haldamine on liikmesriikide ülesanne.

Liikmesriigid tagavad, et riiklikud komponendid on ühiste komponentidega koostalitlusvõimelised. Komisjon koostab ja haldab detsentraliseeritud süsteemide ühiseid tehnilisi kirjeldusi tihedas koostöös liikmesriikidega. Liikmesriigid töötavad välja, käitavad ja hooldavad liideseid, et tagada detsentraliseeritud süsteemide funktsionaalsus, mis on vajalik teabe vahetamiseks ettevõtjate ja muude isikutega riiklike komponentide ja liideste kaudu ning teiste liikmesriikidega ühiste komponentide kaudu.

4. LIIDU TOLLISEADUSTIKU KOHASTE ELEKTROONILISTE SÜSTEEMIDE PUHUL TEHTUD EDUSAMMUDE ÜLDINE ÜLEVAADE

Liidu tolliseadustiku tööprogramm hõlmab 17 projekti, mille tulemusel võetakse kasutusele nõutavad elektroonilised süsteemid, sealhulgas 14 **üleeuroopalist projekti**, mille eest vastutavad komisjon ja liikmesriigid (ja mille tulemuseks on kesk- ja detsentraliseeritud süsteemid), ning kolme **riiklikku projekti**, mille eest vastutavad ainult liikmesriigid (ja mille tulemuseks on riiklikud süsteemid).

4.1 ENNE 2024. AASTAT LÕPETATUD PROJEKTID

Komisjon teatab, et edukalt on kasutusele võetud **ühiksa uut või uuendatud süsteemi**:

- liidu tolliseadustiku kohane registreeritud eksportijate süsteem – *REX* (uus): võeti kasutusele 2017. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane tolliotsuste süsteem – *CDS* (uus): võeti kasutusele 2017. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane kauplejate otsejuurdepääs Euroopa teabesüsteemidele – *UUM&DS* (ühtne kasutajahaldus ja digiallkiri) (uus): võeti kasutusele 2017. aastal;

- liidu tolliseadustiku kohane ettevõtjate registreerimise ja identifitseerimise süsteem 2 – *EORI2* (uuendus): võeti kasutusele 2018. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane süsteem „Järelevalve 3“ – *SURV3* (uuendus): võeti kasutusele 2018. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane siduv tariifiinformatsioon – *BTI* (uuendus): võeti kasutusele 2019. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane volitatud ettevõtjate süsteem – *AEO* (uuendus): võeti kasutusele 2019. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane eriprotseduuride teabevahetuse süsteem – *INF* (uus): võeti kasutusele 2020. aastal;
- liidu tolliseadustiku kohane impordikontrollisüsteem 2 – 1. ja 2. väljalase – *ICS2 – Release 1 ja Release 2* (uuendus): võeti kasutusele vastavalt 2021. ja 2023. aastal.

4.2 2024. AASTAL KÄIMASOLEVAD JA LÕPETATUD PROJEKTID

Käesoleva aruande eesmärk on tuua esile komisjoni ja liikmesriikide 2024. aasta saavutused ja probleemid käimasolevate projektide rakendamisel.

Punktis 4.2.1 antakse ülevaade **kuuest üleeuroopalisest projektist**, mis on kavas kasutusele võtta aastatel 2024–2025. Neist viie kasutuselevõtu ajavahemik lõpeb tolliseadustiku tööprogrammi õigusraamistiku kohaselt 2024. aastal.

Punktis 4.2.2 käsitletakse **kolme riikliku projekti**, st *saabumisteate / esitamisteate / ajutise ladustamise* (nn riiklike sisenemissüsteemide), *riiklike impordisüsteemide* ja *eriprotseduuride* rakendamist. Need projektid pidid algselt olema liidu tolliseadustiku kohaselt valmis 31. detsembriks 2022. Kuna sellest tähtajast ei olnud võimalik kinni pidada ja nagu on eelnevalt märgitud liidu tolliseadustiku iga-aastastes eduaruannetes, taotles mitu liikmesriiki liidu tolliseadustiku artikli 6 lõike 4 kohast erandit. Selle tulemusena võttis komisjon 1. veebruaril 2023 vastu rakendusotsused, millega tehakse teatavatele liikmesriikidele erandeid, pikendades riiklike impordisüsteemide, eriprotseduuride impordivaldkonna ja lennutranspordi riiklike sisenemissüsteemide tähtaega 31. detsembrini 2023 ning nähes muude transpordiliikide puhul ette täiendava kooskõlastamise ICS2 eri väljalasetega.

4.2.1 Üleeuroopalised projektid

Üleeuroopalised projektid järgivad kindlat struktuuri, mis võib hõlmata kesksete ja riiklike elementide kombinatsioone ning mitut etappi või komponenti. Nagu on sätestatud liidu tolliseadustiku artikli 278 lõikes 3, peavad need valmis olema hiljemalt 31. detsembriks 2025. Alljärgnevalt kirjeldatakse lühidalt iga projekti sisu ja edusamme.

- 1) **Liidu tolliseadustiku kohane tagatiste haldamine** – GUM (uus): eesmärk on tagada eri liiki tagatiste tulemuslik ja tõhus haldamine kogu ELis, keskendudes sellele, et parandatakse töötlemiskiirust, jälgitavust ja tagatiste seiret tolliasutuste vahel.

Edusammud: *GUMi 1. komponent*, mis haldab keskselt mitmes liikmesriigis kasutatavaid tagatisi, **võeti 11. märtsil 2024 tolliotsuste süsteemis kasutusele**. Kahe komponendi omavahelist ühendamist silmas pidades jääb vastavustestimine kättesaadavaks seni, kuni liikmesriigid rakendavad oma *GUMi 2. komponendi* süsteemid.

Liikmesriigid peaksid looma riikliku komponendi ehk *GUMi 2. komponendi* töövalmis ühendused keskse komponendiga ajavahemikus 2024. aasta märtsist 2025. aasta juunini. Mõni liikmesriik teatas oma riikliku komponendi kasutuselevõtu lõpuleviimisest; enamik liikmesriike teatas siiski madalast kuni keskmisest riskitasemest seoses projekti õigeaegse elluviimisega 2025. aasta teiseks kvartaliks.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.6.2 ja 4.1.2.

- 2) **Liidu tolliseadustiku kohane impordikontrollisüsteem 2 – ICS2** (uuendus): eesmärk on tugevdada tarneahela ohutust ja turvalisust, parandades lasti eelteabe andmete kvaliteeti, esitamist, kättesaadavust ja jagamist.

Edusammud: ICS2 3. väljalaskega laiendatakse süsteemi ulatust lennutranspordilt mere- ja siseveeteedele, maantee- ja raudteeliiklusele. Kuna tegemist on kesksüsteemiga, teevad selle väljalaske vastavustestimist üksnes ettevõtjad.

Üldiselt võtavad ettevõtjad ICS2 3. väljalaske kasutusele kolmes etapis: mere- ja sisevee veoettevõtjad 4. detsembriks 2024, mere- ja siseveetransport 1. aprilliks 2025 ning maanteeveo- ja raudteeveo-ettevõtjad 1. septembriks 2025. Enamik liikmesriike märkis, et meretranspordi puhul kulgeb projekt plaanipäraselt ja teiste transpordiliikide puhul on liidu tolliseadustiku tööprogrammis kindlaks määratud tähtajast kinnipidamisega seotud väike risk.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 4.2.2.

- 3) **Liidu tolliseadustiku kohane liidu staatust tõendav dokument – PoUS** (uus): see on ette nähtud kõigi selliste tõendite talletamiseks, haldamiseks ja väljaotsimiseks, millega kauplejad tõendavad oma kauba liidu staatust. Kuna projekt on seotud liidu tolliseadustiku kohase tolli kaubamanifesti ja Euroopa merenduse ühtsete kontaktpunktide keskkonnaga, viiakse see ellu kahes etapis, et vähendada riske ja ebakõlasid.

Edusammud: PoUSi 1. etapp käivitus plaanipäraselt 1. märtsil 2024.

Seoses PoUSi 2. etapiga koostas komisjon 2023. aasta teises kvartalis tehnilised kirjeldused ning vastavustestimine on kavas lõpule viia 2025. aasta kolmandas kvartalis.

Liikmesriigid ja komisjon on ajakavas, et viia projekt õigeaegselt ellu õigusaktides ettenähtud tähtajaks, milleks on 15. august 2025. Projekti puhul on kindlaks tehtud keskmine kuni suur risk, arvestades selle sõltuvust Euroopa merenduse ühtsete kontaktpunktide keskkonnast.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.9.2 ja 4.3.2.

- 4) **Liidu tolliseadustiku kohane keskne imporditollivormistus – CCI:** uus üleeuroopaline süsteem, mis tagab Euroopa tasandil liidu tolliseadustikus kindlaks määratud keskse tollivormistusprotsessi digitaliseerimise. See võimaldab usaldusväärsetel kauplejatel esitada oma asukohaliikmesriigi järelevalve tolliasutuses tollideklaratsiooni kauba kohta, mis esitatakse füüsiliselt ükskõik millise teise liikmesriigi tolliasutusele, tehes võimalikuks eri liikmesriikides asuvate tolliasutuste vahelise digitaalse, tõhusa, prognoositava ja koordineeritud tollideklaratsioonide töötlemise ja kauba füüsilise vabastamise.

CCI süsteemi rakendatakse kahes etapis.

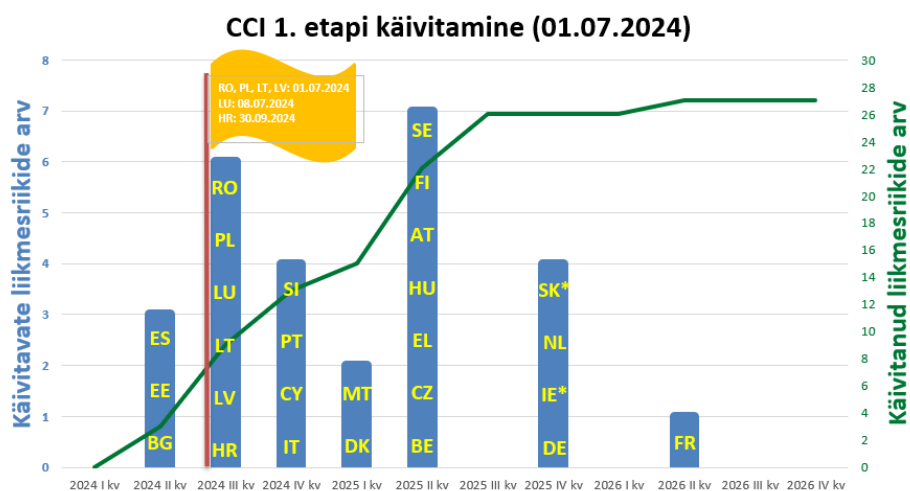
CCI 1. etapp võimaldab automaatselt töödelda standard- ja lihtsustatud tollideklaratsioone, sealhulgas eelnevalt esitatud tollideklaratsioone ning üldisi või perioodilisi lisadeklaratsioone kaupade suunamiseks vabasse ringlusse lubamise, tolliladustamise, seesttöötlemise ja lõppkasutuse protseduurile. **CCI 2. etapp** tugineb 1. etapile, laiendades süsteemi ulatust **kõigile ülejäänud keskse imporditollivormistuse stsenaariumidele**, sealhulgas **keerukamatele deklaratsiooniliikidele ja protsessivoogudele**. Eesmärk on keskse imporditollivormistuse digitaalne integreerimine ja funktsionaalsus kogu ELis lõpule viia.

1. ja 2. etapp on omavahel seotud: **1. etapp on 2. etapi eeltingimus** ja mõni liikmesriik on otsustanud rakendada mõlemad etapid samal ajal, et optimeerida riigi jõupingutusi.

Edusammud: CCI 1. etapi puhul edeneb komisjon vastavalt ajakavale ja praegu tehakse koos liikmesriikidega vastavustestimist. Projektile määrati keskmine kuni kõrge riskitase, kuna see sõltub liikmesriikide valmisolekust seoses riikliku impordisüsteemi uuendamisega, mis on CCI kasutuselevõtu eeltingimus.

CCI süsteemi rakendamise esimene etapp algas **1. juulil 2024, kui valmis olid ühised komponendid ja osa riiklikke komponente**. Nagu võib näha jooniselt 1, on CCI 1. etapp 2024. aasta septembris Euroopa ettevõtjatele kasutamiseks kättesaadav üheksas liikmesriigis (BG, EE, ES, LU, LT, LV, PL, RO, HR). 2. juuniks 2025 kavatsevad järk-järgult ühineda BE, CZ, DK, EL, CY, IT, MT, AT, HU, PT, FI, SE ja SI. 31. detsembriks 2025 kavatsevad järk-järgult ühineda DE, SK, NL ja IE. FR kavatseb ühineda pärast 2025. aastat.

Iga sinine tulp näitab CCI süsteemi kasutusele võtnud liikmesriikide arvu, roheline joon kujutab (eeldatavasti) süsteemi käivitanud liikmesriikide koguarvu ja punane joon näitab õigusaktides sätestatud eesmärki, milleks on 1. juuli 2024.

Joonis 1. CCI 1. etapi käivitamine liikmesriikides

CCI 2. etapi tehniliste kirjelduste koostamise lõpetas komisjon 2022. aastal ja kättesaadavaks on tehtud vastavustestimine.

Selleks et aidata liikmesriikidel ja kauplejatel rakendada kõiki CCI stsenaariume ja protsesse, töötas komisjon välja CCI 2. etapi täieliku ulatusega tehniliste kirjelduste paketi, mis koondab mõlema etapi tehnilisi kirjeldusi koos juhendiga.

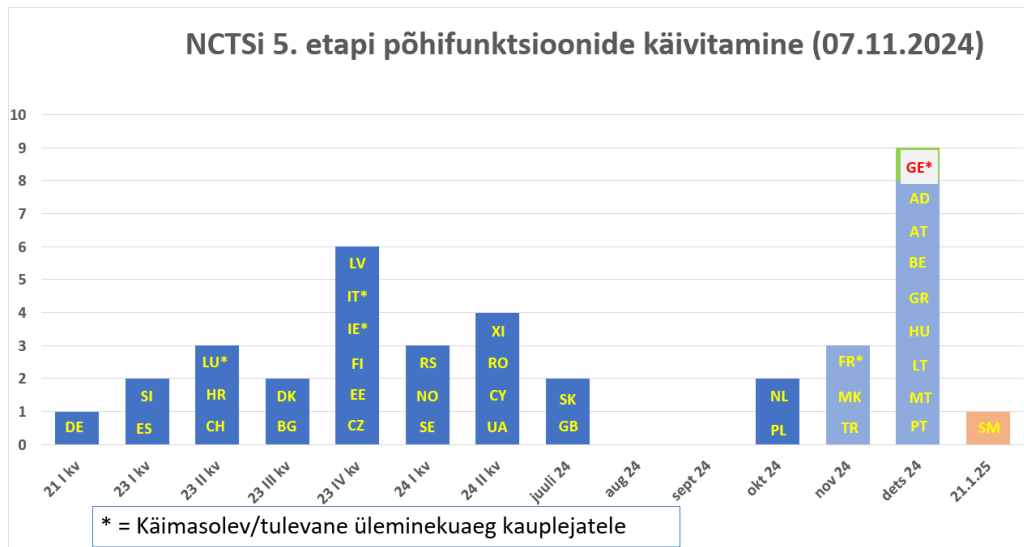
Mis puutub täieliku CCI süsteemi valmidustaseme hindamisse, siis enamik liikmesriike teatas arenduse edenemisest ning väljendas mõningat kindlustunnet, et nad saavutavad lõpliku kasutuselevõtu eesmärgi, milleks on 2. juuli 2025.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.5.2 ja 4.4.2.

- 5) **Liidu tolliseadustiku kohane uus transiidi andmevahetuse süsteem – NCTS (uuendus):** eesmärk on viia olemasolev liidu ja ühistransiidisüsteem kooskõlla liidu tolliseadustiku õigusnormidega, sealhulgas liidu tolliseadustiku andmenõuetega ja seda muude süsteemidega ühendavate liidestega.

Edusammud: liidu tolliseadustiku 2023. aasta tööprogrammi kohaselt võib NCTSi 5. etapi kasutusele võtta kahes etapis: põhifunktsioonid 1. detsembriks 2023 koos talitluspidevusega, mis on kooskõlas liidu tolliseadustikuga, ja mittepõhifunktsioonid 2. detsembriks 2024.

Ettevõtjaid teavitati, et liikmesriigid võivad ette näha täieliku kasutuselevõtu üleminekuperioodi, mis kestab 2. detsembrini 2024.

Joonis 2. NCTSi 5. etapi käivitamine liikmesriikides

Üldiselt on *NCTSi 5. etapi* puhul tehtud märkimisväärsed edusamme. Nagu võib näha jooniselt 2, käivitas põhifunktsioonidega süsteemi 1. detsembriks 2023 14 liikmesriiki ja 2024. aasta oktoobriks veel 11 liikmesriiki. Kõik liikmesriigid kinnitasid taas, et nad on valmis käivitama põhi- ja mittepõhifunktsioonidega süsteemi õigeaegselt 2. detsembriks 2024, välja arvatud mõni liikmesriik, kes liitub veidi hiljem, kuid mitte hiljem kui 21. jaanuaril 2025, mis on varasema NCTSi 4. etapi tähtpäev.

NCTSi 6. etapi ajakava viidi vastavusse ICS2 3. väljalaske ajakavaga⁹. Enamik liikmesriike teatas, et süsteemi kasutuselevõtt 1. septembriks 2025 on seotud väikese riskiga, ning mõni koostab juba tehnilisi kirjeldusi. Kolm liikmesriiki (FR, PL ja RO) teatasid siiski kavatsusest liituda süsteemiga pärast tähtaega.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.7.2 ja 4.5.2.

- 6) Liidu tolliseadustiku kohane automaatne ekspordisüsteem – AES (uuendatud):** eesmärk on rakendada liidu tolliseadustiku nõudeid kaupade ekspordile ja väljaviimisele ning kaubandusele pakutavaid liidu tolliseadustiku lihtsustusi.

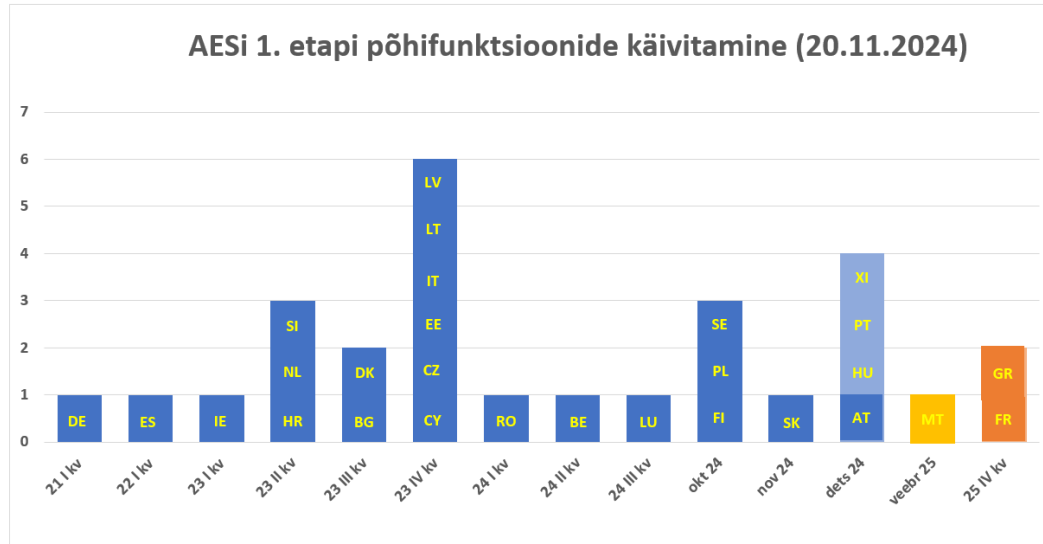
Edusammud: liidu tolliseadustiku 2023. aasta tööprogrammi kohaselt võivad liikmesriigid võtta AESi kasutusele kolmes etapis: põhifunktsioonid 1. detsembriks 2023, aktsiisisüsteemiga liidestumine 13. veebruariks 2024 ja mittepõhifunktsioonid 2. detsembriks 2024.

Liikmesriigid teatasid märkimisväärsetest edusammudest. Nagu võib näha jooniselt 3, käivitas põhifunktsioonidega süsteemi 1. detsembriks 2023 12 liikmesriiki ja 2024. aasta oktoobri keskpaigaks veel seitse liikmesriiki. Kõik ülejäänud liikmesriigid, välja arvatud FR ja GR, käivitavad vähemalt põhifunktsioonid ja aktsiisisüsteemiga liidestumise enne 11. veebruari 2025, neist suurem osa enne 2024. aasta lõppu.

⁹ Nagu on ette nähtud liidu tolliseadustiku 2023. aasta tööprogrammis, võetakse *NCTSi 5. etapp* täielikult kasutusele 21. veebruariks 2025. Üleminekuperiood *NCTSi 5. etapilt 6. etapile* on kavandatud ajavahemikuks 1. märtsist 2025 kuni 1. septembrini 2025 ehk samaks perioodiks, mil minnakse ICS2 2. väljalaskelt üle 3. väljalaskele, mis võimaldab süsteemide sünkroniseerimist.

Riikliku süsteemi ehk *AESi 2. komponendi* on enamik liikmesriike kasutusele võtnud või võtab kasutusele enne tähtaega, milleks on 2. detsember 2024.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 3.8.2.

Joonis 3. AESi käivitamine liikmesriikides

Eespool loetletud üleeuroopaliste projektide seisu **kokkuvõtteks** võib öelda, et komisjon püsib liidu tolliseadustiku ja selle tööprogrammi raames kokku lepitud tähtaegadest kinnipidamise ajakavas. Seoses üleeuroopaliste süsteemide riiklike komponentide kasutuselevõttuga liikmesriikides on kindlaks tehtud tõsine viivituste oht, eelkõige *CCI* ja *AESi* puhul (vt punkt 4.3).

4.2.2 Riiklikud projektid

Vastavalt liidu tolliseadustiku artikli 278 lõikele 2 pidid liikmesriigid viima **kolme täielikult riikliku projekti**¹⁰ süsteemide uuendamise lõpule 31. detsembriks 2022. 22 liikmesriiki ei suutnud sellest tähtajast siiski kinni pidada ja neile tehti nende taotluse alusel erand, mille kohaselt pidi kasutuselevõtu tähtaeg olema 31. detsember 2023¹¹. Eelmise aasta aruanne kajastas mõningaid täiendavaid viivitusi

¹⁰ See ajakava ei hõlma riikliku eriprotseduuride süsteemi ekspordikomponenti, mille tegevus ja kavandamine on seotud *AESiga*.

¹¹ Komisjoni 1. veebruari 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/235, millega lubatakse teatavate liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 kohaselt taotletud erand kasutada merelaeva või õhusõiduki saabumisest teatamiseks ette nähtud teabe vahetamiseks ja säilitamiseks muid vahendeid kui elektroonilised andmetöötlusvahendid (ELT L 32, 3.2.2023, lk 220–222).

Komisjoni 1. veebruari 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/234, millega lubatakse teatavate liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 kohaselt taotletud erand kasutada liidu tolliterritooriumile toodava kauba esitamisteatega seotud teabe vahetamiseks ja säilitamiseks muid vahendeid kui elektroonilised andmetöötlusvahendid (ELT L 32, 3.2.2023, lk 217–219).

Komisjoni 1. veebruari 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/236, millega lubatakse teatavate liikmesriikide poolt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 kohaselt taotletud erand kasutada tollile esitatava liiduvälise kaubaga seotud ajutise ladustamise deklaratsioonide kohta teabe vahetamiseks ja säilitamiseks muid vahendeid kui elektroonilised andmetöötlusvahendid (ELT L 32, 3.2.2023, lk 223–225).

Komisjoni 1. veebruari 2023. aasta rakendusotsus (EL) 2023/237, millega lubatakse teatavate liikmesriikide taotletud erand kasutada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 952/2013 (millega kehtestatakse liidu tolliseadustik) artiklites 158, 162, 163, 166, 167, 170–174, 201, 240, 250, 254 ja 256 sätestatud liidu tolliterritooriumile toodud kauba tollideklaratsiooniga seotud teabe vahetamiseks ja säilitamiseks muid vahendeid kui elektroonilised andmetöötlusvahendid (ELT L 32, 3.2.2023, lk 226–228).

peamiselt riikliku impordisüsteemi ja ajutise ladustamise süsteemi puhul. 2024. aasta lõpuks on enamik liikmesriike need erinevad sisenemis- ja impordisüsteemid kasutusele võtnud, kuigi tuleb märkida, et mõni neist töötab iteratsioonidega ja osa nende andmemudeli funktsioone või uuendusi võetakse kasutusele süsteemide edasistes väljalasetes. Selle poolest on nende projektide täielik rakendamine paljudes liikmesriikides veel pooleli.

Iga riikliku projekti edenemine on esitatud allpool ja seda kujutab joonis 4.

- 1) **Liidu tolliseadustiku kohane saabumisteade, esitamisteade ja ajutine ladustamine** (*AN, PN ja TS*) (uuendus): eesmärk on automatiseerida riiklikud sisenemisprotsessid ning ühtlustada kaubanduse ja tolli andmevahetust kõigis liikmesriikides.

Edusammud: eelmistes liidu tolliseadustiku iga-aastastes eduaruannetes leiti, et riiklike süsteemide õigeaegne kasutuselevõtt on ohus. Nagu võib näha jooniselt 4, on enamiku liikmesriikide eesmärk viia rakendamine lõpule 2024. aasta lõpuks, võttes arvesse seost *ICS2 3. väljalaskega*.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 3.1.2.

- 2) **Liidu tolliseadustiku kohased riiklikud impordisüsteemid – NIS** (uuendus): eesmärk on rakendada kõik liidu tolliseadustikus sätestatud impordiga seotud protsessi- ja andmenõuded.

Edusammud: mitu liikmesriiki on teatanud riskidest, mis on alates 2022. aastast seotud projekti õigeaegse elluviimisega, mistõttu on tehtud erandeid. Nagu võib näha jooniselt 4, võttis *NISi uuenduse* kasutusele 15 liikmesriiki. Mõnes liikmesriigis aga on *NISi* uuendus küll kasutusele võetud, kuid seda tuleb täiendavalt ajakohastada, ning neli liikmesriiki ei looda 2024. aasta lõpuks rakendamiseni jõuda.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 3.2.2.

- 3) **Liidu tolliseadustiku kohased eriprotseduurid – SP** (uuendus): eesmärk on ühtlustada eriprotseduurid (st tolliladustamine, lõppkasutus, ajutine import ja sees-/välistöötlamine).

Edusammud: nagu võib näha jooniselt 4, on *SP 2. komponendi* lõpule viinud 18 liikmesriiki. Ülejäänud liikmesriigid ületavad tähtaja ja neli neist ei kavanda süsteemi kasutuselevõttu 2024. aasta lõpuks.

SP 1. komponendi on enamik liikmesriike kasutusele võtnud või võtab kasutusele 2. detsembriks 2024, hoolimata selle vastastikusest sõltuvusest *AESi süsteemiga*.

Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.3.2 ja 3.4.2.

	AN	PN	TS	NIS	SP IMP
Liidu tolliseadustiku tööprogrammi tähtaeg	31.12.2022 pikendatud kuni 31.12.2023 ^[1]			31.12.2022 pikendatud kuni 31.12.2023 ^[2]	
AT	1.7.2023	1.6.2023	2.6.2025	1.4.2025	1.4.2025
BE	30.6.2023	5.7.2023	29.11.2023	28.8.2024	28.8.2024
BG	1.3.2023	10.11.2023	10.11.2023	10.11.2023	10.11.2023
CY	30.10.2024	30.10.2024	30.10.2024	30.10.2024	30.10.2024
CZ	5.12.2023	5.12.2023	5.12.2023	15.12.2025	15.12.2025
DE	Puudub	6.3.2021	6.3.2021	31.10.2022	6.3.2021
DK	6.11.2023	6.11.2023	8.3.2025	8.3.2025	8.3.2025
EE	1.10.2023	15.3.2021	1.7.2021	1.7.2021	1.7.2021
ES	1.3.2023	1.1.2024	1.1.2024	5.9.2023	5.9.2023
FI	31.3.2023	31.3.2021	31.12.2022	31.12.2022	31.12.2022
FR	30.6.2023	6.3.2024	6.3.2024	30.11.2024	30.11.2024
GR	31.12.2023	31.12.2023	30.6.2025	30.6.2025	30.6.2025
HR	1.7.2023	1.3.2023	17.4.2023	1.1.2023	1.1.2023
HU	2.4.2024	2.4.2024	2.4.2024	1.11.2023	1.11.2023
IE	1.7.2023	23.11.2020	23.11.2020	20.1.2026*	23.11.2020
IT	13.12.2022	13.12.2022	13.12.2022	30.11.2022	30.11.2022
LT	1.3.2023	28.2.2023	31.10.2023	31.12.2023	31.12.2023
LU	1.3.2023	10.1.2023	10.1.2023	2.5.2023	2.5.2023
LV	24.9.2017	24.9.2017	24.9.2017	4.6.2018	4.6.2018
MT	4.11.2024	4.11.2024	4.11.2024	31.1.2025	31.1.2025
NL	30.6.2023	1.12.2023	1.12.2023	1.4.2022	1.4.2022
PL	1.7.2023	20.10.2024	20.10.2024*	20.10.2024*	28.3.2022
PT	28.10.2024	28.10.2024	28.10.2024	28.10.2024	28.10.2024
RO	1.5.2024	30.9.2024	31.12.2024	31.12.2024	31.12.2024
SE	1.3.2023	27.9.2023	1.10.2024	31.12.2023	31.12.2023
SI	1.3.2023	1.3.2023	1.3.2024	1.1.2022	1.1.2022
SK	1.3.2023	1.10.2023	2.6.2025*	1.7.2025*	11.6.2016

Selgitus	
	Kasutuselevõtt on lõpule viidud 31. detsembriks 2024.
	Süsteem ei ole 31. detsembriks 2024 kasutusele võetud.
	Riiklikes projektikavades ei ole kuupäevi esitatud või kasutuselevõttu ei kohaldata.

Joonis 4. Riiklike sisenemis-/impordisüsteemide kasutuselevõtu kavandamine

^[1] Kuni 31.12.2023 nende liikmesriikide puhul, kellele tehti erand. Lisaks esitasid FI ja GR kuupäevad kvartalites, mistõttu need loeti kooskõlas olevaks, kui kvartal jääb liidu tolliseadustiku tööprogrammi kohase tähtaja piiridesse.

^[2] Kuni 31.12.2023 nende liikmesriikide puhul, kellele tehti erand, või kuni 1.7.2024, kui kohaldatakse komisjoni delegeeritud määruse (EL) 2015/2446 artikli 2 lõiget 4a.

* Riiklik süsteem uuendati õigel ajal, kuid see nõuab täiendavat vastavusse viimist liidu tolliseadustiku ja ELi tolliandmemudeliga.

Kokkuvõtteks võib öelda, et liikmesriigid on oma kolme täielikult riikliku projekti uuendamist lõpule viimas. Märkimisväärne arv liikmesriike teatas viivitustest, peamiselt ajutise ladustamise, NISi

uuendamise ja SP 2. komponendi puhul, mille tulemusena ületatakse nende kasutuselevõtul 2023. aasta tähtaegu. See omakorda mõjutab teisi valdkondi, näiteks CCI-süsteemi, sest NISi uuendamine on elektroonilise süsteemi kasutuselevõtu oluline eeltingimus.

4.3 LIIDU TOLLISEADUSTIKU KOHASTE IT-SÜSTEEMIDE RAKENDAMISEGA SEOTUD VIIVITUSTE RISK

Komisjoni arendused **edenevad kavakohaselt**, õigusaktides ettenähtud tähtaegu ületavaid viivitusi ega kasutuselevõtu hilinemist põhjustada võivaid riske ei ole kindlaks tehtud. Liikmesriikides ilmnenu viivitused mõjutavad üleeuroopaliste süsteemide, nagu *ICS2*, *CCI*, *NCTS* ja *AES*, edenemist tervikuna, mis omakorda mõjutab komisjoni tegevusvaldkonda kuuluvaid tegevusi. Selle tulemusena tuleb rohkem investeerida üleeuroopaliste projektide vastavustestimisse, koordineerimisse ja toetamisse. Lisaks on vaja täiendavat abi alternatiivsete riiklike arendus- ja kasutuselevõtukavade ning järelevalve valdkonnas ning keskte komponentide pikemaajalist töös hoidmist üleminekuperioodidel.

Enamik liikmesriike liigub nende vastutusalas olevate arendustega kindlalt ja järk-järgult edasi, kuigi mõni neist edeneb algselt kavandatud aeglasemalt ning mõni ei kasutanud liidu tolliseadustiku 2023. aasta tööprogrammis ette nähtud ajapikendusi piisavalt ära. Selle tulemusena teatati mõne riikliku ja üleeuroopalise projekti puhul viivitustest, mis ületasid õigusaktides ettenähtud või eranditest tulenevaid tähtaegu.

Enamik liikmesriike on teinud märkimisväärseid edusamme üleeuroopaliste süsteemide arendamisel ning mitu liikmesriiki on püüdnud oma süsteemid kasutusele võtta 2023. aasta lõpuks vastavalt esialgsetele tähtaegadele ja ette nähtud eranditele. Mõnes liikmesriigis esineb 2024. aastal siiski endiselt viivitusi, mille tõttu on nende kasutuselevõtukavad edasi lükatud kasutuselevõtu ajavahemiku lõppu või selle järgsesse aega. Komisjon on kutsunud üles rangelt järgima riiklikke projektikavasid, et tagada õigeaegne kasutuselevõtt.

Liikmesriigid esitasid viivituste kohta mitu põhjendust, millest enamik on korduvad. Nende hulka kuuluvad rahaliste vahendite ja inimressursside nappus, konkureerivad prioriteedid ja süsteemide vastastikune sõltuvus. Lisaks sellele teatasid liikmesriigid riiklike IT-taristute suutmatusest projektide tehniliste vajadustega toime tulla, töövõtjate suutlikkuse probleemidest ja sõltuvusest teistest sidusrühmadest. Lisaks põhjustavad viivitusi ka pikemad vastavustestimise perioodid, kauplejate valmisolek, hilinevad või ebaõnnestunud pakkumuskutsed, koormavad riigihankemenetlused, juhtimisprobleemid ja süsteemide integreerimise keerukus.

Mis puudutab riiklikke sisenemis- ja impordiprojekte, siis on eelmistes aruannetes ja punktis 4.2 kirjeldatud, et liikmesriigid taotlesid ametlikult erandeid seoses õigusaktides ettenähtud tähtaegu ületavate viivitustega riiklikes projektides, mistõttu pikendati tähtaega 31. detsembrini 2023¹².

Joonisel 4 esitatud teave näitab, et ühe või mitme projekti puhul hilinevad järgmised liikmesriigid: AT, CZ, DK, GR; mõnes liikmesriigis on vaja süsteemi täiendavalt uuendada, et saavutada täielik kooskõla liidu tolliseadustikuga.

Aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendist nähtub, et seoses punktis 4.2 kirjeldatud üleeuroopaliste projektidega teavitas mitu liikmesriiki komisjoni järgmistest viivitustest.

- **Eriprotseduuride 1. komponendi** käivitamise kavandatud või tegelik kuupäev on liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisem järgmistes liikmesriikides: AT, CY, DK, FI, FR, GR, HU, IT, LT, LU, MT, PT, RO, SE ja SK. Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 3.3.
- **ICS2 3. väljalaske** käivitamise kavandatud või tegelik kuupäev on liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisem järgmistes liikmesriikides¹³: DK, FI, LU, MT ja

¹² Muude transpordiliikide kui lennutranspordi puhul kehtivad *saabumisteate, esitamisteate ja ajutise ladustamise* erandid 29. veebruarini 2024.

¹³ Liidu tolliseadustiku 2023. aasta läbivaadatud tööprogrammis on ette nähtud, et kõik liikmesriigid võtavad *ICS2 3. väljalaske* täies ulatuses kasutusele 3. juunil 2024. *ICS2 3. väljalaske* kasutuselevõtt on kavandatud kolmes etapis: 1. etapp, mis käsitleb mere- ja siseveeteedel tegutsevaid ettevõtjaid (kasutuselevõtu ajavahemik 3.6.2024–4.12.2024); 2. etapp, mis on seotud mere- ja siseveetranspordi ekspediitoritega (kasutuselevõtu ajavahemik 4.12.2024–1.4.2025), ning 3. etapp, mis käsitleb maantee- ja raudteeveo-ettevõtjaid (kasutuselevõtu ajavahemik 1.4.2025–1.9.2025).

RO. Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 4.2.

- **CCI 1. etapi** käivitamise kavandatud kuupäev on liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisem järgmistes liikmesriikides¹⁴: AT, CY, CZ, DK, GR, FI, HU, IE, MT, NL, PT, SE, SI ja SK. Lisaks on FI, PT ja SK erandit taotlenud. **CCI 2. etapi** puhul märkisid liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisema kavandatud või tegeliku käivitamise kuupäeva BE, CZ, DE, FI, GR, NL ja PL. Lisaks on PT ja SK erandit taotlenud. Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.5 ja 4.4.
- **NCTSi 5. etapi** põhifunktsioonide käivitamise kavandatud või tegelik kuupäev on liidu tolliseadustiku tööprogrammis selle 1. etapi jaoks ette nähtud tähtajast hilisem järgmistes liikmesriikides: AT, BE, CY, DK, ES, FI, FR, GR, HU, LT, MT, NL, PL, PT, RO, SE ja SK¹⁵. Kõik liikmesriigid võtsid siiski süsteemi kasutusele 21. jaanuariks 2025, mis oli üleminekuperioodi lõppkuupäev. See on liidu tolliseadustiku tööprogrammi rakendamisel väga oluline saavutus. Mittepõhifunktsioonide puhul esineb mõnes liikmesriigis viivitusi, kuid see ei mõjuta uue NCTSi 5. etapi toimimist, kuna puudub otsene ühendus liikmesriikide muude süsteemidega.
- **NCTSi 6. etapi** puhul on liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisema kavandatud või tegeliku käivitamise kuupäeva teatanud GR, PL ja RO. Seda projekti tuleb vaadelda koos ICS2 3. väljalaskega. Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktides 3.7 ja 4.5.
- **AESi 1. komponendi** põhifunktsioonide käivitamise kavandatud või tegelik kuupäev on liidu tolliseadustiku tööprogrammis selle 1. etapi jaoks ette nähtud tähtajast hilisem järgmistes liikmesriikides¹⁶: AT, BE, CY, GR, HU, LU, MT, PL, PT, RO, SE, FR ja SK.

Olulisem on aga liidu tolliseadustiku tööprogrammi kohane AESi kasutuselevõtu viimane kuupäev 2. detsember 2024 koos 11. veebruarini 2025 kehtivate üleminekueeskirjadega. Mõni liikmesriik teatas probleemidest, mis võivad põhjustada väga lühikest viivitust (PT, MT, HU ja AT). Tõsisemast probleemist teatasid aga kaks liikmesriiki (FR ja GR), kes ei suutnud hoolimata kõigist võetud meetmetest oma komponenti õigel ajal kasutusele võtta ja seisis silmitsi tõsiste viivitustega. Seega on uue AESi süsteemi täielik kasutuselevõtt takistatud ning teised liikmesriigid ja Euroopa ettevõtjad on sunnitud jääma pikemaks ajaks üleminekuperioodi.

Tulenevalt viivitustest AESi rakendamisel paluti komisjonil hoida kesket sõnumikonverterit töös 2025. aasta lõpuni, et tagada talitluspidevus ja vältida häireid kaubavoogudes. See tähendas üleminekuperioodi *de facto* pikendamist. Selle pikendamise õiguslikuks käsitlemiseks tegi komisjon ettepaneku muuta elektrooniliste süsteemide tehnilist korda käsitlevat liidu tolliseadustiku rakendusmäärust (IRTA). Muudatusettepanek pandi hääletusele 7. veebruaril 2025 ja võeti vastu märtsis 2025 ning see võimaldab pikendada ekspordi ja väljumise üleminekumeetmeid 14. detsembrini 2025, samal ajal kui liikmesriikide jaoks jääb kehtima liidu tolliseadustiku tööprogrammis kindlaks määratud tähtaeg.

¹⁴ Liidu tolliseadustiku 2023. aasta läbivaadatud tööprogrammis on kasutuselevõtu ajavahemiku lõpp kavandatud 1. juuliks 2024.

¹⁵ Liidu tolliseadustiku 2023. aasta läbivaadatud tööprogrammis on süsteemi põhifunktsioonide puhul kasutuselevõtu ajavahemiku lõpuks kavandatud 1. detsember 2023 ja ülejäänud funktsioonide puhul 2. detsember 2024. Kõik liikmesriigid ja kauplajad peaksid NCTSi 5. etapi süsteemi kasutama 2. detsembriks 2024. Ülemineku lõpp on kavandatud 21. jaanuariks 2025.

¹⁶ Liidu tolliseadustiku 2023. aasta läbivaadatud tööprogrammis on süsteemi põhifunktsioonide puhul kasutuselevõtu ajavahemiku lõpuks kavandatud 1. detsember 2023, süsteemi ECMSiga ühendava ühtlustatud liidese puhul 13. veebruar 2024 ja ülejäänud funktsioonide puhul 2. detsember 2024. Kõik liikmesriigid ja kauplajad peaksid AESi süsteemi kasutama 2. detsembriks 2024. Ülemineku lõpp on kavandatud 11. veebruariks 2025.

AESi 2. komponendi puhul teatasid liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisema kavandatud või tegeliku käivitamise kuupäeva GR, FI, MT ja FR. Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 3.8.

- **GUMi 2. komponendi** puhul teatasid liidu tolliseadustiku tööprogrammis ette nähtud tähtajast hilisema kavandatud käivitamise kuupäeva järgmised liikmesriigid¹⁷: GR, FI, DE ja FR. Üksikasjalikum teave on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 4.1.
- Euroopa merenduse ühtsete kontaktpunktide keskkonnaga ühendatud **PoUSi 2. etapp** on tolli seisukohalt ajakavas, kuid viivitusi võib esineda riiklike merenduse ühtsete kontaktpunktide kättesaadavuses liikmesriikide merendusasutustes.

Komisjon analüüsib ja jälgib olukorda eespool nimetatud projektide puhul väga tähelepanelikult ning võtab meetmeid oma toetuse suurendamiseks (vt allpool punkt 4.4).

4.4 LEEVENDUSMEETMED

Liikmesriigid kirjeldasid mitmesuguseid leevendusmeetmeid, mille eesmärk on tegeleda (võimalike) viivitustega ja kindlustada õigusaktides sätestatud tähtaegadest kinnipidamine. Need meetmed hõlmavad ressursside jaotamise optimeerimist, välearenduse meetodite kasutuselevõttu, süsteemide integreerimise lahenduste rakendamist ning paremat koordineerimist töövõtjatega, et suurendada tõhusust ja tihendada koostööd. Teised liikmesriigid kavatsevad parandada organisatsioonilisi struktuure, optimeerida protsesse ja täiustada planeerimist, et parandada projektijuhtimist ja otsuste tegemist. Nendele meetmetele osutati nii riiklike kui ka üleeuroopaliste projektide puhul.

Pidades silmas liikmesriikide viivitusi, on **komisjon suurendanud oma toetust liikmesriikidele mitme meetme abil**.

Esiteks on komisjon **tõhustanud liidu tolliseadustiku IT-programmi järelevalvet ja seiret**, suurendades eduaruannete esitamise sagedust ja korraldades iga liikmesriigiga kahepoolseid kohtumisi ja lähetusi direktorite tasandil. Liidu tolliseadustiku tööprogrammi rakendamine on järjepidevalt päevakorras ka peadirektori juhitud kohtumistel ja lähetustel ning liikmesriikide peadirektoritega peetud kõrgetasemelistel üldkoosolekutel näiteks tollipoliitika tööühmas. Liikmesriike innustati leevendusmeetmeid võtma.

Komisjon jätkas tolli mitmeaastase strateegiakava 2023. aasta versioonil ja liidu tolliseadustiku 2023. aasta tööprogrammil põhineva tulemustabeli kasutamist, et jälgida edusamme ja projektide vaheeesmärke ning teha varakult kindlaks viivitused. Tulemustabel esitatakse liikmesriikidele kord kvartalis elektroonilise tolli koordineerimisühmas (ECCG), mis koguneb koos kaubandusringkondadega.

Lisaks, nagu on märgitud liidu tolliseadustiku tööprogrammis ja mitmeaastase strateegiakava 2023. aasta versioonis, seab komisjon konkreetsed vahe-eesmärgid, et tagada detsentraliseeritud üleeuroopaliste süsteemide sujuv kasutuselevõtt ja vältida lisakulusid.

Teiseks on komisjon **suurendanud liikmesriikidele üleeuroopaliste süsteemide osas antavat abi**, võttes liidu tolliseadustiku elektrooniliste süsteemide arendamiseks ja kasutuselevõtmiseks vastu paindliku ja järkjärgulise lähenemisviisi. See meetod, mis hõlmab prototüüpide loomist, probleemide kiiret lahendamist ja tasakaalustatud töökoormust nii komisjoni kui ka liikmesriikide jaoks, parandab süsteemi kvaliteeti ja võimaldab käegakatsutavaid edusamme. Liikmesriigid ja kauplejad on selle lähenemisviisi hästi vastu võtnud.

Lisaks on komisjon projektide algusest peale kasutanud sidusrühmade koostöömehhanismi, et tõhustada ettevalmistavat tegevust, vältida otsustusraskusi ja tagada projektide korrapärase ajakohastamise kaudu läbipaistvus.

¹⁷ Liidu tolliseadustiku 2023. aasta läbivaadatud tööprogrammis on **GUMi 1. komponendi** kasutuselevõtu kuupäevaks kavandatud 11. märts 2024 ning **GUMi 2. komponendi** puhul määravad kasutuselevõtu ajavahemiku alguse kindlaks liikmesriigid, kusjuures varaseim võimalik kasutuselevõtu kuupäev on 11. märts 2024.

Komisjon jätkas ka programmide koordineerimist ja järelevalvet kõigi üleeuroopaliste süsteemide puhul, mis nõuavad liikmesriikidelt riiklike komponentide väljatöötamiseks olulist tööd.

Täiendavad üksikasjad ICS2, NCTSi 5. etapi ja AESi tegevuse kohta.

- **Üleeuroopalise süsteemi ICS2 puhul** jätkas komisjon mitmesuguste vahendite abil liikmesriikide ja ettevõtjate toetamist *ICS2 3. väljalaske* arendustegevuses. See hõlmas spetsiaalsete veebiseminaride korraldamist, abi pakkumist korduma kippuvate küsimuste kaudu ja üldkoosolekute koordineerimist, et tagada projektikavade kooskõla komisjoni IT-alaste vaheeesmärkidega. Lisaks korraldati teavituskampaaniaid ja veebipõhiseid koolitusi ning tehti dokumente kättesaadavaks CIRCABC avalikus kogus.
- **Üleeuroopaliste süsteemide NCTSi 5. etapi ja AESi puhul** jätkas komisjon riiklike tolliasutuste koordineerimisprogrammiga, et toetada liikmesriike nende riiklike komponentide väljatöötamisel ja kasutuselevõtmisel. Programmi on laiendatud, et jälgida liikmesriikide ja kauplejate üleminekut *NCTSi 5. etapile* ja *AESi* süsteemidele, seirata talitluspidevust ülemineku ajal ning edendada tihedamat koostööd liikmesriikidega. Tegevus hõlmab spetsiaalset kasutajatuge, virtuaalseid kohtumisi liikmesriikide viivituste leevendamiseks, ajakohastatud teabe levitamist kaubandusringkondadele ning korrapärast aruandlust ECCG-le ja CPG-le. Lisaks avaldab komisjon alates 2021. aasta esimesest kvartalist uutele süsteemidele ülemineku kohta kvartalipõhiseid konsolideeritud eduaruandeid, milles esitatakse peamised tulemusnäitajad varajase hoiatamise eesmärgil.

Teiste üleeuroopaliste projektide seire- ja koordineerimisprogrammide eeskujul suurendas komisjon oma tegevust, et jälgida tähelepanelikult liikmesriikide edusamme **CCI projekti** riiklike komponentide arendamisel, ning hakkas alates 2024. aasta esimesest kvartalist konsolideeritud kvartalipõhiseid eduaruandeid koostama. Lisaks jätkas komisjoni spetsiaalne CCI tugimeeskond jõupingutusi, et käsitleda liikmesriikide küsimusi impordi ja impordiga seotud lihtsustuste, näiteks keske tollivormistuse kohta. Lisaks peeti korrapäraseid iga- ja ülenädalasi tehnilisi kohtumisi ning vastavustestimise tagasisidekoosolekuid.

Kolmandaks küsis komisjon liikmesriikidelt teavet nende piirangute ja riskide leevendamiseks vajaliku toetuse kohta. Liikmesriigid väljendasid **küsitluses** arvamust, et kahepoolsed kohtumised direktorite tasandil ja tehniline dialoog maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadiga olid väga kasulikud. Nad hindasid komisjoni korraldatud tehnilisi veebinare ja teabevahetust kasulikuks. Mõni soovitas täiendavaid tegevussuuniseid ja koolitusi, suuniseid ettevõtjatele ning abi tegevustoe ja eksperditeadmiste valdkonnas, mida komisjon seejärel 2024. aastal edasi arendas.

Neljandaks, tuginedes küsitluse tulemustele ja liikmesriikidega peetud kahepoolsetele aruteludele, nimetati viivituste põhjuseks sageli asjakohase rahastamise puudumist. Komisjoni teatisega **2025. aasta tehnilise toe instrumendi** raames toimuva uue projektikonkursi kohta püütakse suurendada liikmesriikide teadlikkust võimalusest liidu tolliseadustiku kohaseks digiüleminekuks toetust saada.

Viiendaks osalesid kolm liikmesriiki (FR, MT ja GR) katseprojektis, mille komisjon 2023. aasta lõpus **koos konsultatsioonifirmaga** käivitas, et tegeleda liikmesriikide konkreetsete vajadustega liidu tolliseadustiku digiprogrammi igapäevasel juhtimisel. Need liikmesriigid teatasid 2024. aastal, et saadud teadmised ja soovitusel olid väga kasulikud, et paremini mõista probleeme ja seda, kuidas neid lahendada ja seeläbi edasisi viivitusi vältida.

Komisjon jätkas ka digiprojektide arendamise **õppetundide** ja **parimate tavade** kogumist. Sellekohast teavet saadi 2024. aastal korraldatud küsitlusest ja tulemused on esitatud käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokumendi punktis 1.2.

Kuna 2025. aasta lõpp on lähenemas, on liikmesriikidelt palutud, et nad peaksid kinni liidu tolliseadustiku uues tööprogrammis sätestatud tähtaegadest. Liidu tolliseadustiku kohaste IT-rakenduste täielikuks kasutuselevõtuks on jäänud veel ainult aasta. Viivituste vältimiseks ja üleeuroopaliste süsteemide talitluspidevuse tagamiseks on **vaja teha erakorralisi jõupingutusi ja võtta viivitamata meetmeid**. Kooskõlas ELi õigusega on komisjon pidanud ametlikku kirjavahetust liikmesriikidega, kellel on IT-süsteemide rakendamisel viivitusi tekkinud.

Kuigi komisjon toetab mitmel viisil, nagu eespool näidatud, lasub vastutus riiklike komponentide ja süsteemide väljatöötamise ja kasutuselevõtu eest liikmesriikidel. Rollijaotus on juba algusest peale kindlaks määratud ja kõigi sidusrühmadega kokku lepitud ning seda tuleks järgida kõigil projekti etappidel.

4.5 HETKESEIS LAIENEMISPROTSESSIS OSALEVATES RIIKIDES

Tulevased ELi laienemisprotsessis osalevad riigid ja teised ühistransiidiprotseduuri konventsiooni osalised peavad võtma arvesse üleminekut liidu tolliseadustikuga ette nähtud uuendatud elektroonilistele süsteemidele ja reformi ettepanekuga kehtestatud uutele IT-alastele lähenemisviisidele.

Komisjon ei jälgi liidu tolliseadustiku artikli 278a kohase aruandluskohustuse raames süstemaatiliselt kandidaatriikide edusamme täielikult elektrooniliste süsteemide kasutuselevõtmisel. Laienemisstrateegia, sealhulgas ELiga sõlmitud assotsieerimislepingute raames on aga nende ELi tollialaste õigusaktidega vastavusse viimist toetavate IT-süsteemide arendamine üks ELi tehtavate korrapärase hindamise põhielemente.

Kandidaatriigid peavad järk-järgult liidu tolliseadustiku kohaste süsteemidega ühinema või need kasutusele võtma, et liikuda ELi tolliterritooriumiga liitumise suunas. Sõltuvalt kavandatud ühinemiskuupäevast võidakse neilt nõuda ka tollireformi paketi kavandatud tulevase ELi tolliandmekeskuse funktsioonide täitmist.

Tulevikus tuleb kandidaatriike hõlmava laienemise ettevalmistamisel korrapäraselt läbi viia mitmeid olulisi tegevusi. Need hõlmavad aruandlust digitaalse rakendamise kohta ja osalemist vastavustestimises, et tagada nende riiklike süsteemide koostalitlusvõime liikmesriikide ja ELi süsteemidega. Lisaks peab EL korrapäraselt hindama süsteemide toimimist.

5. KOKKUVÕTE JA JÄRELDUSED

Alates liidu tolliseadustiku tööprogrammi esmakordsest vastuvõtmisest 2014. aastal on liidu tolliseadustiku rakendamine olnud koostööprojekt, mida iseloomustab kõigi sidusrühmade kindel pühendumus.

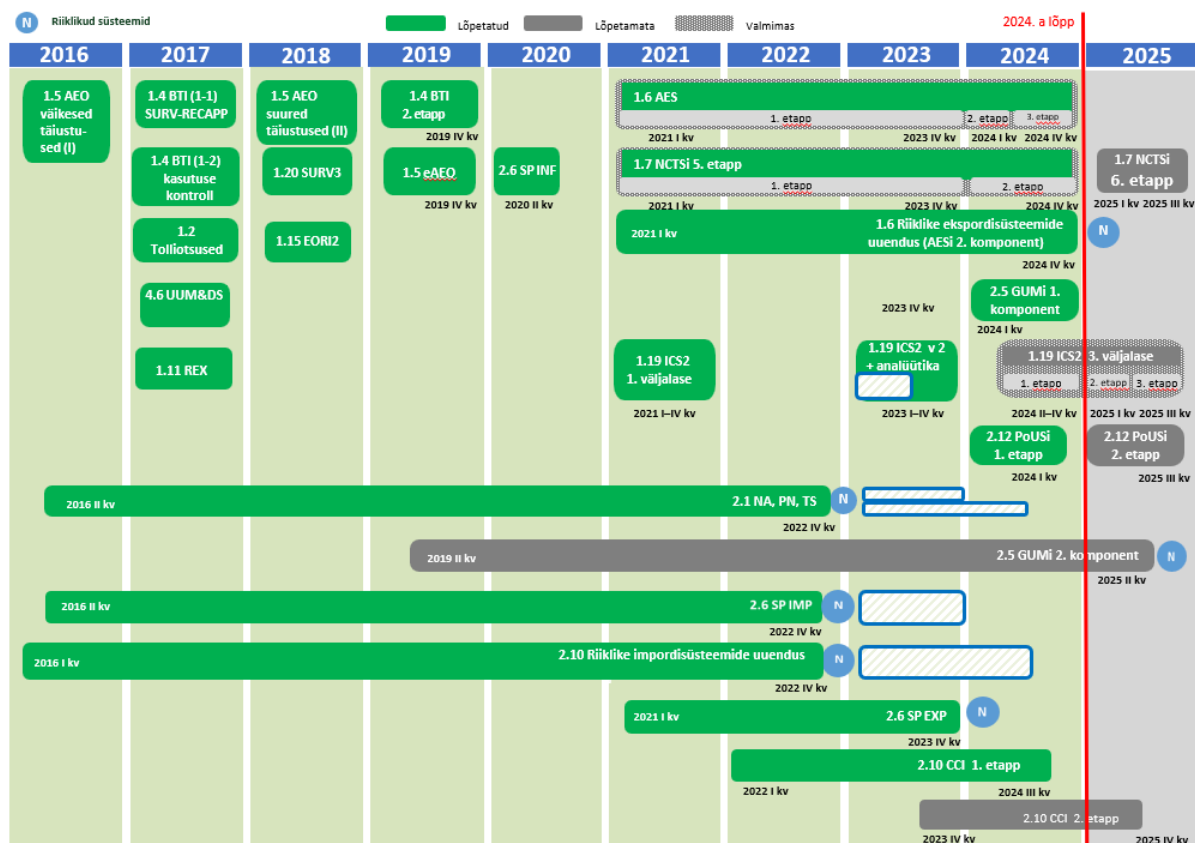
Käesolevat aruannet koostades analüüsis komisjon tähelepanelikult 2024. aastal edusammude kohta kogutud andmeid ning tõdes, et liikmesriigid on 2025. aasta eesmärgile oluliselt lähemale liikunud. See ühine pühendumus tõi 2024. aastal kaasa liidu tolliseadustiku digitaalse rakendamise programmi märkimisväärseid edusamme, mille käigus võeti edukalt kasutusele tagatiste haldamise süsteem (GUM), ICS2 3. väljalase, PoUSi 1. etapp ja NCTSi 5. etapp.

Nendest saavutustest hoolimata on mõnel liikmesriigil siiski jätkuvalt raskusi mõningate projektitähtaegadega, eelkõige impordi (NIS, TS, CCI) ja ekspordi (AES) valdkonnas. Mõnes liikmesriigis esinenud viivitused mõjutavad negatiivselt teisi sidusrühmi, vähendades saadavat kasu ja tekitades lisakulusid komisjonile, teistele liikmesriikidele ja Euroopa ettevõtjatele. Liikmesriikide kohta, kes ei ole veel kasutusele võtnud uuendatud NISi, ei saa komisjon kõiki oma järelevalveülesannete täitmiseks vajalikke andmeid. CCI puhul on mõjutatud Euroopa ettevõtlus, kuna ettevõtjad saavad seda rakendada ja sellest kasu saada ainult siis, kui mõlemad asjaomased liikmesriigid (riik, kus ettevõtja asub, ja riik, kus ettevõtja kauba esitab) on oma riikliku CCI komponendi kasutusele võtnud. AESi puhul on mõjutatud teised liikmesriigid, kuna ühes liikmesriigis alustatud kaudne eksport nõuab kinnitust väljumise kohta teises liikmesriigis, et ettevõtjatel oleks väljumise kohta tõend ja nad saaksid käibemaksu tagasi. Seetõttu peab mõlemal liikmesriigil olema võimalik suhelda samas süsteemis.

Jätkuvalt on oluline, et kõik sidusrühmad jätkaksid jõupingutusi ja eraldaksid vajalikud vahendid, et pidada kinni 2025. aasta lõpptähtajast, kuna edasised viivitused avaldavad jätkuvalt ülekanduvat mõju teistele liikmesriikidele ja häirivad järjepidevat talitusraamistikku, mille eesmärk on kõigile ettevõtjatele ühtemoodi kasu tuua. See nõuab komisjonilt, liikmesriikidelt ja ettevõtjatelt kauem ja

rohkem vahendeid täiendavaks vastavustestimiseks ja koordineerimiseks ning süsteemide pikemaajalist tööhoidmist. Lisaks on liidu tolliseadustiku digitaalsel rakendamisel oluline roll tulude kaitsmisel ning ebaausa või ebaseadusliku kaubanduse vastu võitlemisel.

Võrreldes 2023. aastaga on liikmesriikide jõupingutused ja tulemused nüüd suuremad, mistõttu liidu tolliseadustiku rakendamise viimase aasta lähenedes ilmneb edusammude üha suurem varieeruvus. See varieeruvus rõhutab tungivat vajadust ühtsete ja kiirete meetmete järele, et tagada täielik digiüleminek kõigis liikmesriikides. Liidu üleminekul täielikult digitaalsele tollikeskkonnale on talitluspidevuse säilitamiseks ja ettevõtjate toetamiseks oluline hoo säilitamine, tagasilöökidega tegelemine ja tähtaegadest kinnipidamine. Nagu võib allpool esitatud jooniselt näha, on palju tööd tehtud ja süsteemide kasutuselevõtu viimane aasta on kätte jõudmas.

Joonis 5. Kavandamise ülevaade

2024. aasta seisuga esineb ligikaudu 63 %-l liikmesriikidest viivitusi CCI 1. etapis, samas kui muude komponentide, näiteks ICS2 3. väljalaske ja AESi puhul on viivitustest vähem teateid ning ühelgi juhul ei puuduta need rohkem kui 11 % liikmesriikidest. Need erinevused näitavad erisugust valmisoleku taset ja annavad märku, et ilma pidevate jõupingutusteta võivad viivitused mõjutada üldist ajakava liidu tolliseadustiku täielikuks rakendamiseks 2025. aastaks.

Selle olulise eesmärgi saavutamiseks peavad kõik sidusrühmad nüüd kahekordistama oma keskendumist ja pühendumust liidu tolliseadustiku tööprogrammis ettenähtud ajakavale. Samal ajal on komisjon pidanud kooskõlas ELi õigusega ametlikku kirjavahetust liikmesriikidega, kus esineb viivitusi. Komisjon jätkab hoolikat järelevalvet ja toetamist nii programmi- kui ka projektitasandil osalemise kaudu, mida täiendavad kahepoolne teabevahetus ja üldkoosolekud liikmesriikidega.